

Економіка

УДК 658.589:615.1](477)

Осокіна Алла Вікторівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Осокина Алла Викторовна

*кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента
Киевский национальный экономический университет
имени Вадима Гетьмана*

Osokina Alla

*PhD, Associate Professor of the Management Department
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

Поліщук Вікторія Олександрівна

*магістр кафедри менеджменту
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

Полищук Виктория Александровна

*магистр кафедра менеджмента
Киевского национального экономического университета
имени Вадима Гетьмана*

Polishchuk Viktoriia

*Master of Management Department of the
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

ТЕХНІЧНЕ ОНОВЛЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ

**ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБНОВЛЕНИЕ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ
ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ: СОДЕРЖАНИЕ И ОСОБЕННОСТИ
ПРОВЕДЕНИЯ**

**TECHNICAL UPDATE OF PHARMACEUTICAL ENTERPRISES OF
UKRAINE: CONTENT AND PECULIARITIES OF CARRYING OUT**

Анотація. Метою статті є дослідження сучасних підходів до побудови процесу оновлення технічної бази підприємства, визначення основних проблем, пов'язаних з даним процесом на фармацевтичних підприємствах України. У статті проаналізовано два різних підходи до виділення етапів даного процесу. Також було визначено способи оновлення технічної бази підприємства. Визначено особливості технічного оновлення на фармацевтичних підприємствах України. Проаналізовано взаємозалежність між стратегією розвитку підприємства та його технічною політикою. Надано загальні рекомендації, що сприятимуть поліпшенню стану технічної бази як фармацевтичного, так і будь-якого іншого промислового підприємства.

Ключові слова: технічна база підприємства, процес оновлення, фармацевтичне підприємство.

Аннотация. Целью статьи является исследование современных подходов к построению процесса обновления технической базы предприятия, определение основных проблем, связанных с данным процессом на фармацевтических предприятиях Украины. В статье проанализированы два различных подхода к выделению этапов данного процесса. Также были определены способы обновления технической базы предприятия. Определены особенности технического обновления на фармацевтических предприятиях Украины. Проанализирована взаимозависимость между стратегией развития предприятия и его технической политикой. Предоставлено общие рекомендации,

способствующие улучшению состояния технической базы как фармацевтического, так и любого другого промышленного предприятия.

***Ключевые слова:** техническая база предприятия, процесс обновления, фармацевтическое предприятие.*

***Summary.** The purpose of the article is to study modern approaches to the construction of the process of updating the technical base of the enterprise, identification of the main problems associated with this process at the pharmaceutical enterprises of Ukraine. The article analyzes two different approaches to the allocation of stages of this process. Also, methods for updating the technical base of the enterprise were determined. The peculiarities of technical updating at the pharmaceutical enterprises of Ukraine are determined. The interdependence between the strategy of enterprise development and its technical policy is analyzed. General recommendations are given that will help to improve the state of the technical base of pharmaceutical and any other industrial enterprise.*

***Key words:** the technical base of the enterprise, the process of updating, the pharmaceutical enterprise.*

Виклад основного матеріалу. Основою діяльності будь-якого промислового підприємства є його технічне забезпечення, тобто ті машини та обладнання, робота яких дозволяє підприємству отримати кінцевий продукт, заради просування якого на ринок воно і було створене. Аби продукція залишалась на ринку конкурентноспроможною, не поступалась за якісними та вартісними характеристиками продукції конкурентів, підприємство має бути в стані безперервного оновлення своєї технічної бази, постійно її вдосконалювати для відповідності вимогам ринку.

Оновлення та вдосконалення технічної бази підприємств досліджували з теоретичної та практичної точки зору наступні вітчизняні вчені: Гонtareва І.В., Городня Т.А., Ковінько О.М., Короленко Н.В.,

Страпчук С.І., Чупріна М.О. та ін. Ці та багато інших науковців досліджували здебільшого теоретичне обґрунтування подібних процесів: сутність процесу оновлення технічної бази, його принципи, етапи проведення на підприємстві, тонкощі здійснення управління процесом оновлення та надання загальних рекомендацій щодо проведення таких заходів. Проте науковці недостатньо у своїх працях розкривають специфіку процесу оновлення технічної бази і управління ним на підприємствах різного виду господарської діяльності. Подібні питання часто мають дискусійний характер і тому є необхідним подальше дослідження даної теми.

Цілями статті є аналіз сучасних підходів до проведення оновлення технічної бази промислового підприємства та визначення специфіки управління ними на підприємстві конкретної галузі діяльності. Оскільки більшість діючих підприємств України створювались ще за радянських часів, то питання оновлення технічної бази для них постає дуже гостро. Тому дослідження даної теми є важливим та необхідним з точки зору підвищення рівня економіки всієї країни.

Трактування процесу оновлення технічної бази підприємства є досить різноманітним. Проаналізуємо підходи різних джерел та науковців до визначення даного поняття (табл. 1)

Таблиця 1

Підходи вчених до визначення поняття «процес оновлення технічної бази підприємства»

№	Вчені та науковці	Визначення поняття
1.	Наказ від 06.09.2010р. №270 «Про затвердження Інструкції з надання фінансової допомоги на поворотній і безповоротній основі та цільової позики за рахунок сум адміністративно-господарських санкцій та пені, що надходять до державного бюджету за невиконання нормативу робочих місць для	«комплекс заходів, що здійснюються без розширення виробничих площ, спрямованих на підвищення техніко-економічного рівня окремих виробництв, цехів і дільниць на основі впровадження передової технології, обладнання, механізації та автоматизації виробництва, модернізації та/або заміни застарілого і фізично зношеного обладнання для

	працевлаштування інвалідів»	всебічної інтенсифікації виробництва, збільшення виробничих потужностей, поліпшення якості та асортименту продукції при забезпеченні зростання продуктивності праці, зниження матеріаломісткості і собівартості продукції, економії ресурсів» [7]
2.	Юрченко В.В.	«сукупність організаційно-технічних заходів, які виступають завершальним етапом певних науково-технічних програм, здійснюється у межах підприємства і виконують роль інтенсифікатора щодо певних ділянок виробничого процесу» [10]
3.	Олійник Л.Г.	«форма відтворення основних виробничих фондів, за якої оновлюється лише їх активна частина» [8]

Отже, технічне оновлення відображає процес формування та вдосконалення технічної бази підприємства, яка безпосередньо залучена у процес виробництва та має бути постійно зорієнтована на кінцеві результати його виробничо-господарської, комерційної чи іншої діяльності.

В якій саме послідовності має здійснюватись оновлення основних виробничих засобів підприємства і як буде реалізовуватись на практиці запропоноване нами далі мале технічне оновлення, з'ясуємо при розгляді окремих етапів даного процесу.

Як і будь-яке економічне явище технологічне оновлення і його етапи різні науковці трактують по різному. Так Олійник Л.Г. в своїй праці говорить, що «процес управління технічним переозброєнням на підприємстві повинен здійснюватися, виходячи з основних етапів стратегічного управління і має включати наступні етапи:

- 1) аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів та оцінку потенціалу підприємства;
- 2) визначення місії, мети та способів її досягнення заради ефективного управління техніко-технологічним розвитком підприємства;

- 3) розробка альтернативних варіантів та вибір оптимального варіанта техніко-технологічного розвитку виробництва;
- 4) реалізація обраної стратегії, яка обов'язково повинна бути узгоджена з загальною стратегією розвитку підприємства;
- 5) контроль за реалізацією стратегії, коригування заходів та оцінка реалізованої стратегії» [8].

Такий поділ досліджуваного процесу на етапи є доречним при розгляді технічного оновлення від виявлення проблеми на певному підприємстві, пошуку варіантів її рішення до подальшого спостереження за реальним процесом впровадження запропонованої альтернативи. Якщо концентрується увага лише на визначенні технічної проблеми та пошуку варіантів її вирішення, то доречно застосувати наступний варіант поділу процесу технічного оновлення на етапи.

Два інші дослідники даного процесу - Городня Т.А. та Михайло М.В. пропонують дещо інше бачення щодо виділення етапів процесу оновлення технічної бази промислового підприємства і пропонують чотири послідовних етапи, які ми відобразимо за допомогою схеми (рис. 1).

Рис. 1. Етапи процесу оновлення технічної бази підприємства

Науковці наступним чином описують дані етапи: «Перший етап є початковим етапом процесу оновлення технічної бази підприємства та передбачає визначення виробничої потреби в оновленні основних засобів. Він полягає в проведенні аналізу стану і структури наявних виробничих засобів, результати якого дають можливість виявлення системи пріоритетів в оновленні конкретних видів і номенклатурних одиниць активної частини основних засобів.

На другому етапі необхідно здійснити оцінку ефективності оновлення основних засобів з допомогою системи показників та її техніко-економічне обґрунтування, де ефективність розглядається як потенційно корисна віддача від заходів, спрямованих на оновлення основних засобів.

Третій етап передбачає аналіз структури фінансових ресурсів на оновлення основних засобів. Формування та оцінка фінансових ресурсів, пов'язаних з оновленням основних виробничих фондів, є важливим складовим елементом етапів оновлення технічної бази. Розробка такої стратегії покликана забезпечити фінансування заходів, спрямованих на оновлення основних фондів у передбаченому обсязі. В умовах ринкової економіки первинне формування основних фондів, їх функціонування і розширене відтворення здійснюється за рахунок фінансових ресурсів, для формування яких використовують власні, позикові та залучені кошти, акумулювання фінансових ресурсів суб'єктами господарювання та їх подальший розподіл буде сприяти оновленню основних засобів.

Структура фінансових ресурсів оновлення вимагає оцінки запропонованих альтернативних варіантів, що є метою розроблення четвертого етапу оновлення технічної бази. На підставі оцінки альтернативних варіантів оновлення здійснюється вибір оптимального варіанту» [2].

Наведені етапи доречно застосовувати до наступних способів оновлення технічної бази підприємства:

- ремонт окремих одиниць обладнання;
- модернізація та заміна певних елементів засобів праці;
- технічне переозброєння виробництва;
- реконструкція та розширення діючих виробничих цехів і підприємств в цілому;
- спорудження нових подібних виробничих об'єктів [2].

Важливим є процес оновлення технічної бази власне на фармацевтичних підприємствах. Адже сучасне автоматизоване обладнання – це запорука якості продукції. Особливо цінним це є для підприємств, кінцевий продукт яких, є продуктом першої необхідності для населення.

Якщо брати до уваги саме підприємства фармацевтичної галузі України, то можна визначити певні особливості в їх технічному оновленні:

1) як говорить Маліновська О.Я. та Матвіїв О.В. «в Україні майже не розробляють нові препарати, а розробляють технологію виробництва. Причому розробки, зазвичай, спрямовані на отримання виробництва генеричних (фармацевтичний аналог імпорتنих лікарських засобів) препаратів» [6, с. 254]. Тож фармацевтичні підприємства лише замінюють наявне обладнання на більш сучасне та автоматизоване, що здатне за новими технологіями виробляти продукт;

2) обравши вид змін, фармацевтичне підприємство може приблизно порахувати термін окупності такого проекту. Адже за статистикою для фармацевтичного виробництва характерним є тривалий інвестиційний лаг (термін окупності інвестицій), який для окремих оригінальних препаратів становить приблизно 12-14 років. Українські науковці вважають що середній термін окупності витрат, які пов'язані з розробкою і представленням на ринку основних лікарських засобів, дорівнює 5,3-7,8 років. Для генеричних препаратів термін окупності інвестиційних витрат становить не більше 2,5-3 років [3];

3) при цьому варто зазначити, що виробництво лікарських засобів в Україні часто не відповідає Європейським вимогам. І тому підприємствам України доречно сконцентруватись на оновленні своїх виробничих фондів відповідно до європейських вимог. Адже саме це дозволить їм виробляти конкурентноспроможну продукцію не лише на зарубіжних ринках, а й перш за все на національному, де частка імпорتنих лікарських засобів становить 56,7% у 2017 році [9]. Тож конкурувати із

іноземним продуктом буде дуже важко без потрібної техніки та технологій, які вимагає сучасність. Про це говорять у своїй праці Короленко Н.В. та Головатюк О.С.: «На міжнародну конкурентоспроможність українських фармацевтичних підприємств безпосередньо впливає той фактор, що лише незначна частка фірм є сертифікована на відповідність європейським стандартам належного виробництва GMP. Наявність цього сертифікату дає можливість компанії виходити зі своєю продукцією на міжнародні ринки. В той час як в Європі усі фармацевтичні компанії мають цей сертифікат, в Україні із 160 фірм лише 22 можуть здійснювати міжнародну діяльність» [4]. Отже, підприємства України мають прагнути до вдосконалення своїх виробництва для відповідності сучасним вимогам. Але Україна уже ступила на шлях європейського розвитку – в Україні створено національні правила GMP – остання версія СТ-Н МОЗУ 42-4.0:2016. Правила ставлять наступні вимоги до обладнання: запобігання контамінації, легкість в обслуговуванні та догляді, технічна та технологічна відповідність, запобігання небезпеки для якості продукції та вилучення несправного обладнання;

4) окрім того для фармацевтичних підприємств гостро постає проблема високого рівня імпортозалежності виробничого процесу [9]. Як правило це полягає в транспортуванні окремих складових лікарських засобів з-за кордону. Так на ринку України виготовляється лише 30% необхідних вхідних ресурсів, а решта постачається із Китаю, Німеччини, Індії, США і невелика частка із Росії [4].

Для подолання наявних проблем фармацевтичні підприємства мають постійно прагнути до досконалості та в безперервному процесі оновлювати свою технічну базу. Аби таке оновлення стало безперервним процесом, необхідно це включити до його організаційної стратегії. Таким чином оновлення технічної бази підприємства стане одним із інструментів для її

реалізації. Кулаковська Т.А. та Духова О.М. проаналізували низку виробничих підприємств України та на основі аналізу зробили висновок про взаємозалежність стійкості підприємства на ринку та стратегії його розвитку, які впливають на існування різних варіантів технічної політики. Таку ж залежність можна помітити і на фармацевтичних підприємствах. (табл. 2)

Таблиця 2

Стратегії розвитку та технічна політика підприємств фармацевтичної промисловості

№	Рівень стійкості	Можлива стратегія розвитку підприємства	Технічна політика підприємства
1.	Кризовий	1)Виживання 2)Кардинальна реорганізація виробництва 3)Вихід із ринку, або відмова від виробництва	- Інвентаризація реальної виробничої потужності підприємства. - Уніфікація асортименту продукції. - Оновлення техніко-технологічної бази з урахуванням оновленого асортименту продукції. - Завантаження виробничої потужності
2.	Стабільний	1) Утримання частки ринку 2)Рационалізація асортименту продукції	- Технічне оновлення виробництва з урахуванням оновленого асортименту продукції. - Заміна застарілої техніки сучасними зразками техніки. - Пошук інвесторів для реалізації інвестиційних проектів
3.	Прогресивний	1) Утримання конкурентного положення 1) Зростання частки ринку з нарощенням виробництва	- Планове технічне оновлення виробництва. - Підтримка діючих потужностей виробництва. - Підвищення коефіцієнту використання виробничої потужності

Джерело: [5]

Але до якої б галузі підприємство не належало, управлінські заходи щодо підтримання на належному рівні стану технічних засобів будуть однаковими. Оскільки обладнання та техніка є ключовим елементами

виробничого процесу, керівникам підприємств варто звернути увагу на наступні заходи, що можуть підвищити його ефективність:

- проводити щомісячні профілактичні огляди устаткування, щоб виявити несправності та своєчасного їх усунути, аби технологічний цикл був безперебійним;
- проводити щотижневий контроль за поточним станом виробничого устаткування;
- систематично проводити якісний ремонт обладнання для зменшення швидкості його фізичного зносу;
- щороку проводити оновлення 10–12% застарілого обладнання для підвищення продуктивності виробничо-технічної бази [1].

Систематичне проведення подібних заходів сприятиме запуску процесу безперервного розвитку підприємства.

Отже, процес оновлення технічної бази не має єдиного чіткого трактування, так само як і визначення етапів його проведення. Усе залежить від того, з якого моменту науковець вважає за потрібне розглядати початок та завершення даного процесу. В сучасній літературі також немає чіткого окреслення особливостей проведення оновлення технічної бази власне фармацевтичних підприємств. Але аналіз останніх тенденцій дозволяє робити висновок, що не потребує докорінних оновлень лише восьма частина усіх фармацевтичних підприємств України. Усі решта мають включити оновлення своєї технічної бази до загальноорганізаційної стратегії і сприяти безперервному проведенню даного процесу. Лише такі дії допоможуть вітчизняним підприємствам стати конкурентноспроможними на національному та закордонних ринках реалізації лікарських засобів.

Література

1. Биба В.В., Махічева П.В. Ефективність використання матеріально-технічної бази підприємства / Муачівський державний університет // Економіка і суспільство. – Випуск №3. – 2016. – С.130-133.
2. Городня Т.А., Михайло М.В. Обґрунтування стратегії підвищення ефективності відтворення та використання основних виробничих засобів підприємства / Науковий вісник НЛТУ України. – Вип.18.5. – 2008. – С.287-290.
3. Концептуальні засади забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичного виробництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/pharma_3/lectures_stud
4. Короленко Н.В., Головатюк О.С. Логістичне управління як фактор підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських фармацевтичних підприємств / Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – №1. – 2017. – Режим доступу:
<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5385>
5. Кривенко М. Стратегія формування конкурентних переваг підприємства / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. - Вип. 99-100. - 2008. - С. 44-48.
6. Маліновська О.Я., Матвіїв О.В. Фінансовий потенціал фармацевтичної галузі України, його сутність та структура / Науковий вісник НЛТУ України. – Вип. 23.3. – 2013. – С.251-256.
7. Наказ від 06.09.2010р. №270 «Про затвердження Інструкції з надання фінансової допомоги на поворотній і безповоротній основі та цільової позики за рахунок сум адміністративно-господарських санкцій та пені, що надходять до державного бюджету за невиконання нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів»

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0954-10>

8. Олійник Л. Г. Оновлення техніко-технологічної бази підприємств легкої промисловості [Електронний ресурс] / Л. Г. Олійник. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/ONG_2006/Economics/17956.doc.htm
9. Чорноротов О. Розвиток фармацевтичного ринку України / Офіційний сайт Рейтингове агенство «Кредит-рейтинг» [Електронний ресурс]. – 04.05.2018. – Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ua/analytics/analytical-articles/14332/>
10. Юрченко В.В. Розробка програми вдосконалення матеріально-технічної бази підприємства [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу:
http://www.rusnauka.com/17_PMN_2014/Economics/10_171948.doc.htm